

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Dufva, Hannele; Mäntylä, Katja

Title: Kohti vuotta 2050? : tulevaisuuden kielikoulutuksesta

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Turun yliopisto 2023

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Dufva, H., & Mäntylä, K. (2023). Kohti vuotta 2050? : tulevaisuuden kielikoulutuksesta. In T. Kim, M. Maijala, K. Mäntylä, & S. Mäkinen (Eds.), *Kieliä ikä kaikki : jatkuvaa kieltenoppimista kestävään tulevaisuuteen* (pp. 59-66). Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9580-6>

KOHTI VUOTTA 2050? TULEVAISUUDEN KIELIKOULUTUKSESTA

Hannele Dufva & Katja Mäntylä

1 Johdanto

Tässä artikkelissa pohdimme, millaista on kielikoulutus vuonna 2050. Lähtökohtanamme on se, mitä nyt tiedämme kielenoppimisesta ja miten näemme kielikoulutuksen tämänhetkiset tavoitteet ja päämäärät. Samalla tarkastelemme erilaisia menneisyyden kehityskaaria ja mietimme niiden avulla millaisia muutoksia voisi olla odotettavissa. Monessa suhteessa tämän päivän ihminen oppii kieltä ja kieliä aivan samalla tapaa kuin tuhansia vuosia sitten: oppiminen on ihmislaajalle *luontaista ja myötäsyntyistä* toimintaa. On ehkä niin, että ihmisen *ympäristö* on muuttunut enemmän kuin ihminen oppijana – ja ympäristön muutokset ovat vaikuttaneet luonnollisesti siihen, miten kieliä opetetaan.

Tietomme on kasvanut: meillä on lisääntyvää tutkimustietoa kielten oppimiseen vaikuttavista tekijöistä, esimerkiksi yksilöllisten erojen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen merkityksestä. Samoin meillä on uusia välineitä oppimisen analysoimiseen – näitä ovat esimerkiksi aivotutkimus tai vuorovaikutusanalyysi. Mutta myös *asenteemme* ovat muuttuneet: emme näe nuorta oppijaa enää passiivisena tiedon vastaanottajana, vaan aktiivisena toimijana, joka yhdessä muiden ihmisten ja ympäristön kanssa rakentaa omaa oppimistaan ja kielitaitoaan. Emme ajattele opettajaa ensi sijassa kurinpidollisena auktoriteettina, vaan oppimisen ohjaajana. *Teknologian* kehitys on tuonut meille uusia välineitä: rihveli- ja liitutaulut ovat jääneet historiaan ja digitalisaatio on syrjäyttämässä perinteisen oppikirjan.

Toisinaan ympäristön muutokset nähdään uhkana ja uusiin asioihin, työkaluihin ja ajatuksiin suhtaudutaan torjuvasti. Muutosvastarinta ei ole uusi ilmiö. Jo antiikin aikana pelättiin silloisen uuden keksinnön, kirjoitustaidon, turmelevaa vaikutusta – antoihan se nuorisolle mahdollisuuden kirjoittaa opittu tieto muistiin sen sijaan, että se olisi opeteltu ulkoa. Tuoreita esimerkkejä löytyy suhtautumisesta digimaailman kielenkäyttöön: tekstiviestien, sosiaalisen median ja eri sovellusten on katsottu turmelevan oikeakielisyyttä ja viekoittelevan nuorison pois vakavasta opiskelusta. Kuitenkin niiden kautta opiskelu voi olla yhtä hyödyllistä – ja vakavaakin.

Maailma muuttuu, halusimmepa tai emme. Siksi kielenopetuksessakin on tärkeää olla joustava ja pohtia, mitä hyödyllistä uudistukset saattavat tuoda mukanaan. Tuoreena esimerkkinä on suhtautuminen etäopetukseen, johon jouduimme siirtymään valmistautumatta ja pakosta. Etäopetus toi mukanaan – ongelmien lisäksi – myös hyviä puolia ja pakotti miettimään uudenlaisia käytänteitä.

2 Oppiva ihminen: toimija erilaisissa ympäristöissä

Oletamme siis, että joiltain osin ensimmäiset homo sapiensit, 2020-luvun diginatiivit ja 2050-luvun nuoret oppivat uusia asioita samaan tapaan. Ihminen oppii, koska se on ihmislaajalle tyypillistä. Vaikka oppiminen ei rajoitukaan yksinomaan ihmisiin – eläinkunnasta löytyy varsin nokkelia varikseja – ihminen tuntuu oppijana ylivertaiselta. Hän havainnoi ympäristöään, suunnittelee tulevaa, muistaa entistä, vertailee erilaisia toimintatapoja, kokeilee erilaisia ratkaisuja ja *toimii uudella lailla* – eli oppii. Hänellä on joukko kognitiivisia kykyjä, jotka mahdollistavat tämän ja häntä kannustavat samantyyppiset asiat.

Kielen oppimista ohjaa osin ihmisen luontainen *uteliaisuus*. Oppija hakeutuu niiden asioiden pariin, jotka ovat hänelle tärkeitä: *uusia, kiinnostavia, mielihyvää tuottavia* tai *hyödyllisiä*. Oppimista ei leimaa pakko, vaan *motivoituneisuus*. Oppimiseen kuuluu myös harjoittelu ja *toistaminen* – lapset, jotka ovat oppijoita *par excellence* toistavat mieluista leikkiä loputtomiin ja harjoittelevat väsymättä uusia sanoja, puhumalla itsekseen tai toisten kanssa. Oppimista tukee *onnistuminen* ja sen mukanaan tuoma ilo ja tyytyväisyys.

Oppiminen voi tapahtua – ja usein tapahtuu – kuin itsestään, ilman tietoista opiskelua. Lapset oppivat ensimmäisen kielensä oikeastaan olemalla läsnä – kuuntelemalla ja katselemalla – ja heitä kannustaa vahva tarve olla osallisena omissa sosiaalisissa ympyröissään sekä ilmaista omia fyysisiä ja sosiaalisia tarpeitaan. On kuitenkin hyvä muistaa, että tietyt oppimisen ydinpiirteet ovat läsnä (tai ainakin niiden tulisi olla läsnä) myös myöhemmissä kielenoppimistilanteissa: silloin kun uusia kieliä opetellaan toisena kielenä kohdekielisessä ympäristössä tai silloin kun niitä opiskellaan vieraana kielenä koulussa. Kiinnostus, motivaatio ja onnistumisen ilo ovat aina yhtä olennaisia.

Ihminen on virittynyt ominaisuuksiltaan oppivaiseksi eläimeksi, mutta hän ei koskaan toimi tyhjiössä eikä yksin ja omin päin. Oppiminen tapahtuu aina oman ympäristön resurssien varassa ja muiden ihmisten tuella ja myötävaikutuksella. Siksi myös ympäristö vaikuttaa aina oppimiseen ja tulokset riippuvat myös siitä, millaisia resursseja on tarjolla ja miten noviisi kohdataan.

Yhdessä mielessä ympäristö myös aina *opettaa* oppijaa. Ensinnäkin se aina jollain tapaa ohjaa, normittaa ja arvioi oppijan toimintaa ja toiseksi se konkreettisesti korjaa, kieltää tai neuvoo häntä. Niinpä oppiminen ja opetus eivät välttämättä olekaan toisiaan pois sulkevia, vaan kulkevat käsi kädessä. Kuitenkin opiskelua varten on olemassa oma instituutionsa – koulutuksen ja kasvatuksen kontekstit. Niistä lisää seuraavassa.

3 Kielenopetuksen ympäristöt ja niiden muutos

Silloinkin kun kieltä opiskellaan kouluissa, oppilaitoksissa ja kursseilla, oppija on aina ihmislajin edustaja lajille tyypillisine valmiuksineen, mutta samalla hän on yksilö, jolla on omat taipumuksensa, kykynsä ja kokemuksensa. Koululla puolestaan on omat vakiintuneet käytänteensä ja työkalunsa – ja se on kouluaan aloittavalle lapselle monella tapaa uudenlainen kielenoppimisympäristö.

Koulu, ja kaikki formaalit oppimisympäristöt, ovat vahvasti aikaan ja paikkaan sidottuja – kulttuurisia ja sosiaalisia. Siksi ne ovat muuttuvia. Kieltenopetusta ovat eri aikoina säädelleet kasvatus- ja kielitieteen traditiot sekä muutokset yhteiskunnallisissa olosuhteissa. Opetuksen päämäärät ja tavoitteet ovat aikojen kuluessa muuttuneet, samoin kuin opetuksen menetelmät, oppimateriaalit, opettajan ja oppilaiden roolit, luokkahuoneen tilajärjestelyt jne. Siksi kieltenopetus vuonna 2050 todennäköisesti eroaa vuoden 2022 käytänteistä. Tarkastelemme alla joitain muutostekijöitä.

Suomessa kielikoulutusta linjataan ja säädellään valtakunnallisella tasolla. Tärkeitä kielikoulutuspoliittisia työkaluja ovat **opetussuunnitelmat**, joita uudistetaan Suomessa noin kymmenen vuoden välein. Koska suunnitelman kirjoittaminen on pitkä, parikin vuotta vievä prosessi kommenttikierroksineen ja muokkauksineen ja koska 10 vuotta on maailman kehityskulkujen kannalta pitkä aika, opetussuunnitelmilla on suuri haaste pysyä ajan tasalla. Suunnitelmat heijastelevat aina kulloistakin kieli- ja oppimiskäsitystä, ja ne ohjaavat vahvasti opetusta. Kuitenkaan emme tiedä tarkoin, millaisina suunnitelmien arvot ja päämäärät

toteutuvat arkisessa koulutyössä. Uusimmissa opetussuunnitelmissa mukana on esimerkiksi *kielitietoisuus*, mutta sen määritelmät ja tulkinnat ovat kovin vaihtelevia. Erityinen kielitietoisuuden painopiste nykyisissä suunnitelmissa on *monikielisyys* ja *rinnakkaiskielisyys*. Vaikka monikielisyyden tukemiseen kannustetaan, eri kielet ovat edelleen omissa lokeroissaan. Oppimateriaaleissa ja opetuksessa kielten välisiä yhteyksiä hyödynnetään vain vähän. Entäpä jos vuonna 2050 kielitietoisuus olisikin jo oma oppiaineensa? Tai entäpä jos tarjottaisiin monikielisiä opetuskokonaisuuksia, vaikkapa kirjoittamista eri kielillä? Ja kun Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2021 ”vieraskielisten” osuus suomalaisessa yhteiskunnassa oli ennätyselliset 8,3 %, uskaltaisi ehkä ennustaa, että muiden kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvien oppilaiden määrä ei ole ainakaan vähentynyt vuonna 2050. Tarvitaan siis luultavasti yhä enemmän tietotaitoa toimintaan monikielisessä luokassa.

Jo nykyisessä opetussuunnitelmassa korostuvista arvoista *eettisyys* ja *kestävä kehitys* näkynevät vielä voimallisemmin, sillä niiden merkitys ja rooli yhteiskunnallisessa keskustelussa tulevat todennäköisesti yhä kasvamaan (Maijala ym. 2021). Vuoteen 2050 mennessä on varmasti jo totuttu toimintatapoihin, jotka ovat kestävän kehityksen mukaisia ja aihepiireihin, joiden avulla myös kielenopetus pystyy tuomaan eettisiä kysymyksiä esiin. Mielestämme juuri kielten tunnilla onkin mielekästä nostaa esiin kielellisen ja kulttuurisen yhdenvertaisuuden kysymyksiä.

Kielikoulutuspolitiikan ja opetussuunnitelmien on seurattava maailman muutoksia ja mahdollisuuksien mukaan ennakoitava niitä, mutta työskentelyssä vaaditaan myös kenties yhä enemmän joustavuutta. Maailman muutokset voivat olla ennalta arvaamattomia ja silloin opetustyössä on kyettävä reagoimaan.

Tiedämme, kuinka **kielenopetuksen menetelmät** ovat muuttuneet aikojen saatossa. Myös ajatus siitä, että opetuksessa tulisi – tai voisi – noudattaa jotain tiettyä systemaattista metodia, on oikeastaan unohdettu. Nykyisin puhutaan useimmiten opettamista ohjaavista periaatteista tai lähestymistavoista. Näistä esimerkiksi *kommunikatiivisuus* alkoi saada jalansijaa jo 1970-luvulla, ja uudemmissa voisi mainita esimerkiksi *funktionaalisuuden*, *yhteistoiminnallisuuden*, *toiminnallisuuden*, *itseohjautuvuuden*, *pelillisyyden* tai jo mainitsemamme *kielitietoisuuden*. Nämä käsitteet ovat kuitenkin haasteellisia, esimerkiksi siksi, että niitä harvoin on määritelty tyhjentävästi, niitä käytetään hyvinkin kirjavasti ja niiden vieminen käytäntöön vaihtelee huomattavasti. Vuonna 2050 – näin ajattelemme – opetuksen periaatteista ja toimintatavoista on käyty perusteellista keskustelua ja työssä ovat olleet niin opettajat, tutkijat kuin päättäjätkin.

Opetuksen painopisteet. Kielenopetusperinteemme on perinteisesti painottunut kirjoitettuun kieleen ja kirjallisiin oppimateriaaleihin. Tämän seurauksena painottui samalla standardikielinen oikeakielisyys. Nyt painopiste on hyvää vauhtia siirtymässä – ellei jo kokonaan siirtynyt – puhutun kielen suuntaan. Samalla viestien välittymistä pidetään olennaisempänä kuin kieliopillista tarkkuutta. Uudelleen harkittavaksi on samalla joutunut myös normi syntyperäisestä puhujasta kielenkäytön mallina. Ymmärrämme yhä paremmin kielellisen moninaisuuden, murteiden ja puhetapojen kirjon ja hyväksymme myös sen, että vieraan kielen oppija voi olla hyväksyttävä myös omana itsenään, *lingua franca* -puhujana.

Suvaitsevaisuuden lisääntyminen on hyvä asia. Kuitenkin on pohdittava myös kieliopillisuutta ja oikeakielisyyden rajoja. Koska kieli on sopimus ihmisten välillä, se pitää vain, jos sitä noudatetaan edes pääpiirteissään. Ja koska normeja on olemassa, niistä ja niiden merkityksestä on syytä keskustella – sen sijaan, että ne tarjottaisiin ehdottomana sääntönä. Tämä on myös kielitietoisuutta – ymmärrystä siitä, miten eri yhteisöjen ja eri

kontekstien kielenkäyttö voi erota. Mitä taas puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen tulee, ne ovat normistoltaan erilaisia. Puheessa voi olla hyvinkin sallittua puhua hieman ”sinne päin”, kun taas kirjoitetut asiatekstit vaativat täsmällisempää kielenkäyttöä.

Olemme myös sitä mieltä, että vuonna 2050 ymmärretään jo sekin seikka, että kielenkäyttö on multimodaalista. Kielen oppiminen ei ole vain puhetta ja kirjoitusta, vaan erilaisia kehollisia toimintatapoja ja erilaisten välineiden käyttöä. Päivittäinen maailmamme on väistämättä monikanavainen ja monimediainen. Puheen ja kirjoituksen lisäksi meitä ympäröivät kuvat, merkit, linkit ja erilaiset välineet, jotka ohjaavat kielenkäyttöämme. Kun kirjoitamme tätä, tekstinkäsittelyohjelma ehdottaa sanoja ja huomauttaa kielioppi- ja kirjoitusvirheistä. Kielenkäyttäjän pitää tunnistaa, mitä vihjeitä hän hyödyntää ja mitä jättää huomioimatta. Toisaalta uusia välineitä ja kanavia voidaan valjastaa kielenoppimiseen, kuten vaikka ruotsin kielen Rannikkoretki-oppimispelissä (ks. kuvaus artikkelin lopussa).

Opetuksen kielivalikoima. Suomalaisen kielikoulutuksen kielet ovat vaihdelleet: kun ensimmäisissä kouluissa opiskeltiin latinaa, kreikkaa ja hepreaa, ”modernit” kielet saivat jalansijaa 1800-luvulta alkaen ja 1900-luvun alussa vieraan kielen ykkössijaa piti saksa. Tällä hetkellä englannin ylivaltaa ei näytä uhkaavan mikään. Vaikka kielivalikoiman monipuolisuuden tärkeyttä on toistuvasti tuotu esiin (Pyykkö 2017), tulokset ovat niukkoja. Mutta onko hitaampia muutoksia näköpiirissä? Väestöennusteiden mukaan vuonna 2030 USA:ssa on enemmän espanjaa kuin Englantia äidinkielenään puhuvia. Muuttaako tämä Englannin valta-asemaa?

Poliittiset muutokset voivat muuttaa kielten osaamisen tarvetta myös nopeasti. Tätä kirjoitettaessa vuonna 2022 olemme nähneet, kuinka Euroopassa syntyi yhtäkkiä tarve sekä osata ukrainaa että opettaa eri kieliä ukrainaa äidinkielenään puhuville. On myös todennäköistä, että sodalla on vaikutuksensa Venäjän kielen opiskeluun vieraana kielenä. Edelleen: mitä meidän pitäisi ajatella ennusteesta, jonka mukaan vaikutusvaltaisimmat kielet vuonna 2050 ovat seuraavat (Chan 2016): Englanti, mandariinikiina, espanja, ranska, arabia, Venäjä, saksa, portugali, hindi, japani. Olisiko aika laajentaa mahdollisuuksia opiskella esimerkiksi mandariinikiinaa ja arabiaa?

Opetusteknologia on muuttunut rajusti viimeisenä 20 vuotena ja on selvää, että se tulee muuttumaan tulevaisuudessakin. Uusi teknologia tarjoaa välineitä niin oppimisen tutkimukseen kuin opetuksen ja arvioinnin menetelmiinkin. Jo nyt erilaiset kielen oppimiseen tarkoitetut älylaitteet auttavat käyttäjää suuntamaan ja ohjaamaan toimintaansa. Samalla, kun ne keräävät käyttäjänsä toiminnasta tietoa, ne myös antavat palautetta. Pelillisuus ja erilaiset sovellukset ovat jo arkipäivää. Robotit ovat läsnä jo luokkahuoneissa ja lisättyä todellisuutta on sovellettu kielenopetukseen (ks. esim. Johansson ym. 2022).

Erilaiset robotit, *sosiaaliset robotit* ja *etäläsnäölorobotit* taas luovat uusia kielenoppimisen mahdollisuuksia. Etänä oppitunnille osallistuva opiskelija pystyy liikuttamaan etäläsnäölorobottia luokkahuoneessa ja saa luontevamman osallisuuden kokemuksen ja pystyy jouhevammin ja itsenäisemmin määrittämään toimintaansa kuin pelkän ruudun välityksellä. *Sosiaalinen* robotti taas voi tarjota hyvän kielenkäytön harjoittelukumppanin, sillä se ei kyllästy toistamaan samaa asiaa tai sanaa kerta toisensa jälkeen. On hyvinkin luultavaa, että robotit tulevat kehittymään ja että niillä tulee olemaan oma roolinsa myös kouluissa.

Millaisia älylaitteet sitten ovat vuonna 2050? Ehkä kodeissa ja koulussa ei olekaan erillisiä laitteita, vaan tila itsessään on älylaite esimerkiksi digiseinineen. Saattaa myös olla, että käyttöliittymät muuttuvat. Joissain rohkeissa arvioissa selaamme internetiä katseen avulla

ja tieto heijastuu suoraan näkökenttäämme. Ehkäpä kehoomme voidaan asentaa lisäosia, jotta voisimme käyttää vieraita kieliä aivoihin asennettavan kielenkääntäjämoduulin avulla.

Koneet ja tekoäly pystyvät tulevaisuudessa yhä itsenäisempään kielenkäyttöön. Jo nyt ohjelmat toimivat ”asiakaspalvelijana” ja joskus voi olla mahdoton havaita, keskusteleeko robotin vai ihmisen kanssa. Käännösohjelma tottelee näppärästi ja kääntää niin puhuttua kuin kirjoitettua kieltäkin. Tämä tuo haasteita kielenoppijan motivoimiselle: miksi opiskella kieltä, kun kone voi tuottaa sitä tarvittaessa?

On kuitenkin syytä muistaa, että ihminen oppii kieltä koska häntä motivoivat juuri ne samat asiat, joista edellä puhuimme. Opimme uutta, koska se on meille henkilökohtaisesti merkityksellistä: haluamme oppia, meillä on tarve osallistua ja ilmaista itseämme sekä identifioitua osaksi yhteisöä. Jos kone ilmaisee asiat puolestamme tai kääntää lauseemme, tunnemme osallistuvamme toimintaan vai olemme vain toiminnan kohteena? Onko toiminta palkitsevaa? Ja pystyisikö robotti jo vuonna 2050 pohtimaan eettisiä kysymyksiä, pystyisikö se tajuamaan kielen käytön emotionaaliset vivahteet?

Teknologia tuo myös lisää mahdollisuuksia yksilöllistää kielenopetusta. Yhä useampi meistä haluaa rakentaa oman yksilöllisen elämänpolkunsu ja oppimispolkunsu. Tällaiseen ajatteluun teknologia ja sen tarjoama adaptiivisuus ovat hyvä apu. Kielitaidon arvioinnin puolella esimerkiksi dynaaminen arviointi, joka tarjoaa oppijalle korjaavaa palautetta arviointiprosessin aikana mahdollistaa yksilöllisemmän opetuksen. Erilaiset kielenoppimisen sovellukset, jotka mukautuvat oppijan etenemisen mukaan, ovat nekin räätälöityjä malleja kielenoppimiseen. Samalla kun oppijalle tulee lisää valinnanvaraa, opettajalle saattaa kuitenkin tulla lisää työtä. Etenkin nuoremmat oppijat usein kaipaavat opettajan ohjausta. Koneen antama ennalta ohjelmoitu palaute on myös väistämättä inhimillistä palautetta rajatumpaa.

4 Tulevaisuuden taidot ja tulevaisuuden ympäristöt

Tiivistämme vielä muutamia ajatuksia siitä, millaisia taitoja vuoden 2050 oppija mielestämme tarvitsee ja pohjaamme ”tulevaisuustaitoja” (*21st century skills*) käsittelevään kirjallisuuteen. Taidot ovat varmasti ituna jokaisessa ihmisessä itsessään, ja se mitä tarvitaan, on niiden tietoista kehittämistä – ja huomioimista opetuksessa. Usein tulevaisuustaitojen joukossa mainitaan **luovuus**. Kielen oppimisessa se voisi merkitä sitä, että kieltä ei nähdä ulkoa opeteltavana sana- ja sääntökokoelmana eikä kielitaidon omaksumista mekaanisena imitaationa. Pikemminkin luovuus voi merkitä sitä, että kieltä opitaan ymmärtämään ja käyttämään oman ajattelun ja oman ilmaisun välineenä. Luovuus voi merkitä sitä, että kieli voi avata oppijalle erilaisia näkökulmia, uudenlaisia tekstimaailmoja tai uutta tietotaitoa.

Edelleen tulevaisuudessa tarvitaan **oppimaan oppimista**. Se puolestaan merkitsee omien oppimis- ja opiskeluprosessien tarkastelua: mitkä seikat ovat itselleni helppoja, mitkä haastavia? Mikä motivoi juuri minua? Millaiset ovat tavoitteeni? Miten pääsen niitä kohti? Kielenopetuksessa nämä kysymykset ovat olleet esillä jo pitkään (Kalaja & Dufva 2005), mutta uskomme, että tulevaisuudessa ne ovat vähintään yhtä tärkeitä. Tulevaisuudessa tärkeitä ovat myös **vuorovaikutustaidot**: kielitaito merkitsee ennen kaikkea kykyä toimia vuorovaikutuksessa toisten kanssa, kykyä kuunnella toisia ja oppia heiltä ja mahdollisuuksia jakaa omaa osaamistaan. Taidot ovat tärkeitä niin henkilökohtaisessa elämässä kuin ammatillisissa yhteyksissäkin ja ne toteutuvat sekä puhutussa että kirjoitetussa tai medioidussa vuorovaikutuksessa.

Tulevaisuudessa tarvitaan myös taitoja, jotka liittyvät uusiin, jatkuvasti kehittyviin ympäristöihin. Kun puhutaan esimerkiksi **medialukutaidosta** tai **monilukutaidosta**, me emme tällä hetkellä tiedä, millaisten laitteiden, sovellusten ja teknologioiden avulla kieliä opiskellaan vuonna 2050. Kuitenkin tärkeää on kyky käyttää, ymmärtää ja toimia näiden uusien työkalujen kanssa. Siksi taito merkitsee usein myös joustavuutta toimia uudella tavalla.

Myös yhteisömme ja yhteiskuntamme ovat jatkuvassa muutoksessa. Kielen **kansalaistaitoihin** kuuluu kyky toimia ympäristöissä, jotka liittyvät erilaisiin kulttuurisiin, sosiaalisiin ja poliittisiin muutoksiin. Uusia tilanteita tuovat mukanaan esimerkiksi erilaiset kriisit: muutaman vuosikymmenen aikana olemme joutuneet pohtimaan kielikoulutusta uudella tapaa esimerkiksi maamme monikielistymisen ja suomi toisena kielenä -opetuksen merkittävän kasvun kannalta.

Uusia haasteita nousee mitä todennäköisemmin esiin. Niitä tuovat eteen ilmastokriisi sekä mahdolliset sotilaalliset ja taloudelliset kriisit ja niitä ehkä seuraavat muuttoliikkeet ja pakolaisuus. Syntyy siis todennäköisesti uusia kielenoppijaryhmiä, ja mahdollisesti ajan myötä uusia kielivähemmistöjä. Ehkä myös kielikoulutuspolitiikassa syntyy muutoksia ja uudenlaista kielivalikoimaa mahdollisten valtasuhteiden muutoksen vuoksi. Parhaimmillaan kaikkea aitoa oppimista, opiskelua ja opetusta leimaa **kriittisen ajattelun** kehittäminen. Uuden kielen opiskelu on parhaimmillaan ajattelun kehittämistä – se avaa uusia näkökulmia ja se voi auttaa myös ymmärtämään ajattelutapojen eroja ja yhtäläisyyksiä.

5 Lopuksi

Millainen siis voisi olla kielten opetuksen maailma vuonna 2050? Uskomme, että vieraita kieliä halutaan edelleen oppia ja opiskella. Pidämme liioiteltuina ja epärealistisina ajatuksia, joiden mukaan erilaiset käännössovellukset tai tekoäly korvaisivat kielitaidon tarpeen. Ne ovat apuneuvo, kuten ne aina ovat olleet – eivätkä ne korvaa omakohtaista käyttöä.

Toivomme myös, että kielivalikoima on mahdollisimman laaja, ja että siihen sisältyy valinnaisuutta (ks. esim. Mäntylä ym. 2021). Uskomme, että Suomen viralliset kielet suomi ja ruotsi säilyttävät vahvan asemansa. Tulevaisuudessa kielivalikoimaa on lisätty esimerkiksi luomalla mahdollisuuksia omiin henkilökohtaisiin oppimispolkuihin. Uudet teknologiat ja etäopiskeluyhteydet mahdollistavat kiinan, arabian tai baskin opiskelun ja saavutetut taidot voidaan arvioida, todentaa ja kirjata kunkin omaan henkilökohtaiseen e-portfolioon.

Koulut ja luokkahuoneet ovat mielestämme myös vuonna 2050 merkityksellisiä kohtaamisen paikkoja. Ennusteet kertovat, että robotit eivät tulevaisuudessakaan tule korvaamaan kaikkea työtä – ja esimerkiksi juuri opettajan ammatin povataan säilyvän. Uskomme, että opiskelijat kaipaavat henkilökohtaisia kontakteja – tukea opettajalta ja kanssakäymistä opiskelijatovereiden kanssa. Uumoilemme kuitenkin, että oppiminen laajenee yhä systemaattisemmin myös luokkahuoneen ulkopuolelle: opetusta ja oppijan arkea yhdistettään eri tavoin ja etäopetus täydentää ja monipuolistaa lähikoulun tarjontaa.

Uskallamme sanoa tietävämmme, että opetus on monimediaista, mutta että välineet ovat osittain meille vieraita. Ehkä käytössä ovat edelleen perinteiset oppikirjat, mutta paperi onkin digitaalista? Ehkä olemme yhteydessä internetiin oman kehomme kautta, emmekä tarvitse älypuhelin tai tablettia?

Tulevaisuus riippuu kuitenkin myös meistä. Tullaanko kieliin ja niiden opetukseen satsaamaan? Toteutuuko yhdenvertaisuus kielivalinnoissa ja opetuksen laadussa? Miten pystymme vaikuttamaan päättäjiin? Ja jos ja kun teknologia kehittyy nopeasti – jäävätkö humanistiset ihanteet ja kieli-ihmisten tietotaito kehitystyössä syrjään ja työtä tehdään vain talousvaikuttajien, insinöörien ja IT-miesten ehdoilla? Uskomme vakaasti, että jokaisen humanistin, kieli-ihmisen ja opettajan tietotaitoa tarvitaan kehitystyössä – ja toivomme, että me myös jaksamme tuoda sitä esille, eri yhteyksissä, eri ihmisten kanssa ja eri medioissa.

Verkkoresurssi

Modigt på svenska on iloinen visuaalinen novelli ja seikkailu, jossa on värikkäitä ihmisiä, kauniita paikkoja ja keskusteluun upotettuja aivopähkinöitä ruotsiksi. Haasteet on laadittu peruskoulun ruotsin kielen opetussuunnitelman mukaisesti, minkä ansiosta se soveltuu opetuskäyttöön. Peli sopii kuitenkin loistavasti myös itseopiskeluun.

Pelin on kehittänyt jyvaskyläläinen hyötypeliyritys [Psyon Games](#) yhteistyössä Jyvaskylän yliopiston kielikampuksen toimijoiden kanssa. Pelin kehitykseen on saatu rahoitus Svenska kulturfondenilta ja Svenska Litteratursällskapet i Finlandilta.

Peli on ladattavissa ilmaiseksi [Google Play](#) sekä [AppStore](#) -sovelluskaupoista.

<https://hangmedisvangarna.com/modigt-pa-svenska-rannikkoretki/>.

Kirjallisuus

- Chan, K. L. (2016). *Power language index*. http://www.kailchan.ca/wp-content/uploads/2016/12/Kai-Chan_Power-Language-Index-full-report_2016_v2.pdf
- Johansson, M., Maijala, M., Mutta, M. & Veivo, O. (2022). Sosiaaliset robotit ja kielenoppiminen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13 (1).
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2022/sosiaaliset-robotit-ja-kielenoppiminen>
- Kalaja, P. & Dufva, H. 2005. *Kielten matkassa. Opi oppimaan vieraita kieliä*. Helsinki: FinnLectura.
- Maijala, M., Heikkola, L. M., Laine, P., Mutta, M., Mäntylä, K., Rose., J. & Vaakanainen, V. (2021). Eettisyys ja kestävä kehitys kielten opetuksen ja kielten opettajien koulutuksen tulevaisuuden haasteena. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12 (2).
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2021/eettisyys-ja-kestava-kehitys-kielten-opetuksen-ja-kielten-opettajien-koulutuksen-tulevaisuuden-haasteena>
- Mäntylä, K., Veivo, O., Pollari, P. & Toomar, J. (2021). English only? Kielten opettajien käsityksiä kielivalintojen monipuolistamisen esteistä ja keinoista. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12 (2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2021/english-only-kielten-opettajien-kasityksia-kielivalintojen-monipuolistamisen-esteista-ja-keinoista>.
- Pyykkö, R. (2017). Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-535-8>